

Herinneringen van Tiny Jacobs aan de bevrijding van Neerkant

Tiny Jacobs vertelt over haar herinneringen aan de oorlog in Neerkant en de evacuatie uit haar dorp zoals ze die op jonge leeftijd heeft beleefd.

Redactie: Stef Vossen

Boerderij op de Keienberg (later Schansweg 12) in Neerkant

Tiny Jacobs werd op 18 november 1938 in Neerkant geboren in het ouderlijk huis en boerderij aan de Keienberg N80. In 1955 is dit adres gewijzigd in Schansweg 12. Ze was het oudste kind van Albertina Louisa “Wies” Verdeuzeldonk (1908-2004) en Marinus Jacobs (1910-1989).

Foto: boerderij op de Keienberg met v.l.n.r. Renier Cunnen en Maria Martens (vóór 1936)

Volgens familieoverlevering ging moeder Wies naar de Keienberg om haar oom Renier Cunnen (1858-1945) te verzorgen. Renier, “umke” genoemd, was een broer van haar moeder en weduwnaar vanaf 1936 uit een kinderloos huwelijk met Maria Martens. Wies woonde bij haar oom in. Marinus is er na hun huwelijk, op 19 februari 1938, bij komen wonen.

Na het overlijden van oom Renier in 1945 erfde Wies het huis.

Tot de bevrijding in 1944 kregen Wies en Marinus 4 kinderen, Tiny (1938), Annie (1940), Toos (1941) en Pierre (1943). Een vijfde was op komst.

Het was een klein boerenbedrijf met ca 6 ha grond, 3 koeien, een paard, kippen en een paar

varkens. Op het land werd koren, mais en wortels verbouwd. Verder hadden ze nog een moestuin.

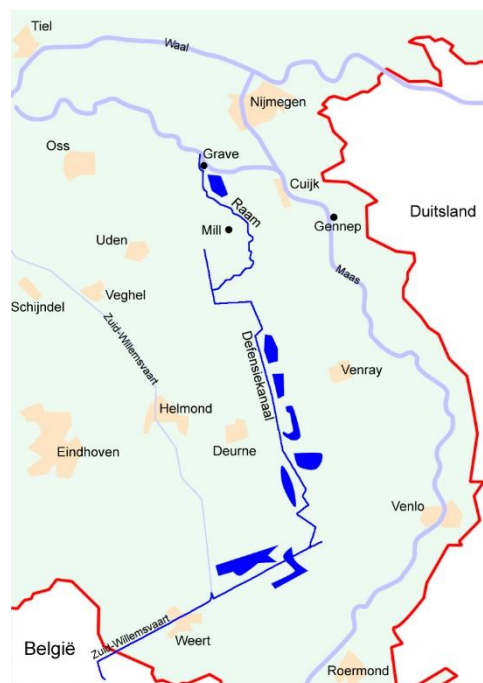
Alles groot genoeg om zelfvoorzienend te zijn. Dat zou ze in de oorlogsjaren goed van pas komen.

Ondanks haar jonge leeftijd hebben de oorlogshandelingen rond de bevrijding zoveel indruk gemaakt op Tiny dat ze onuitwisbare herinneringen hebben achtergelaten.

(foto links: Marinus Jacobs met Tiny, "umke" Renier en Wies met Annie, ca 1940)

Duitse inval 1940, de boerderij blijft wonderwel gespaard

Het huis lag niet ver van de Peel-Raamstelling aan het Defensiekanaal (kaartje rechts, Neerkant ligt onder Deurne) Tussen het dorp en het kanaal. De stelling werd in de jaren voor de oorlog aangelegd om een dreigende Duitse inval te kunnen weerstaan. Over de hele lijn werden 400 kazematten aangelegd. Tijdens de mobilisatie werden 2 compagnieën in Neerkant gelegerd in tentenkampen. Op 10 mei werden ze opgeroepen om hun posities bij de kazematten in te nemen. Ten oosten en ten zuiden van het dorp was een verdedigingslijn aangelegd bestaande uit een mijneveld. De Schansweg (voorheen Keienberg) viel binnen deze lijn. De mijnen werden op scherp gesteld. De bewoners voor en binnen deze lijn werden opgedragen de woningen te verlaten. Om een vrij schootsveld te krijgen werden een 12-tal woningen in dit gebied in brand gezet. Het pand van het gezin Jacobs bleef wonderwel gespaard. De betonfabriek schuin tegenover viel wel ten prooi aan de vlammen.

Neerkant was voorbereid op de Duitse inval. Rond 20:30 uur waren er geruchten dat er gedaantes gezien waren. Vanaf kruisingen aan de Schansweg werd er mortiervuur

afgegeven ondersteund door lichte en zware mitrailleurs. Het bleek echter loos alarm te zijn. Om 21:00 uur krijgen de compagnieën het bevel zich terug te trekken tot achter de Zuid-Willemsvaart omdat de Duitsers bij Mill de Peel-Raamstelling hadden doorbroken. De kazematten worden verlaten.

Op 11 mei 1940 wordt Neerkant bezet.

De bezettingstijd verliep voor het gezin zonder al te veel problemen. Afgezien van de eerste strubbelingen rond de Peel-Raamstelling op korte afstand van de boerderij in mei 1940.

De boerderij bracht genoeg op om in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. In de oorlogsjaren werden de kinderen Annie, Toos en Pierre geboren. Tiny had er een half jaar kleuterschool opzitten. Wies was in september 1944 hoogzwanger en bijna uitgeteld van de volgende kleine spruit. Maar naderend onheil kondigde zich aan.

Bevrijders naderen Neerkant

Op 17 september startte Operatie Market Garden. Tegelijkertijd werden rond Arnhem en Nijmegen luchtlandingstroepen ingezet en overschreden geallieerde troepen de Belgische grens om via Eindhoven naar boven door te stoten.

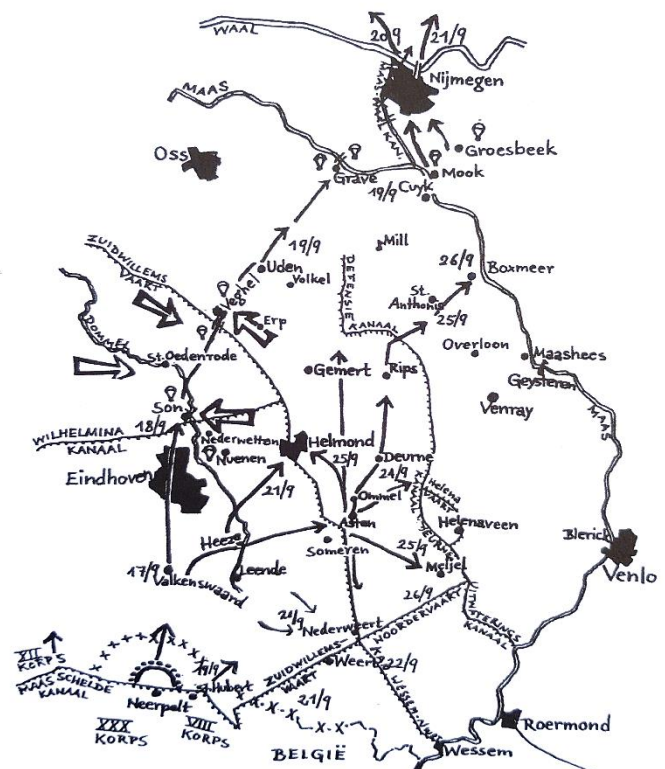
Op 21 september 1944 waren Amerikaanse troepen van 3rd Infantry Division (D-Day, Sword Beach) het kanaal in Someren overgestoken. Van 22 tot 24 september werden Asten, Ommel, Vlieden, Liessel en Deurne bevrijd door Amerikaans, Engelse en Schotse eenheden. Op 24 september trekken de Duitsers zich terug achter de kanalen. Het gerommel van schoten kwam langzaam dichterbij.

Op 25 september bereiken patrouilles vanuit Liessel en Asten-Heusden, Neerkant en Meijel.

Neerkant werd een stuk niemandsland. Geallieerde patrouilles bleven overdag in de dorpen maar trokken zich 's avonds terug. Duitsers komen 's nachts naar Neerkant en voeren acties uit richting Liessel, Asten-Heusden en Ommel. Deze situatie duurt tot 30 september.

Vanwege deze acties worden Neerkant en Meijel vanaf 1 oktober voorzien van een vaste bezetting. Voor Neerkant is dat een verkenningseenheid van het Britse VIII-corps, Inns of Court Regiment, C-Squadron.

De boerderij komt in het schootsveld te liggen tussen Duitse troepen achter de Peel-Raamstelling en de linies rond het centrum van Neerkant.

Bevalling onder hoogspanning

Het gezin moest beschermd worden. De kelder was te klein om er te kunnen schuilen en slechts een paar treden diep.

Vlak bij de boerderij lag de betonfabriek "De Peel" van de familie Sonnemans (foto rechts). Vader Marinus spoedde er samen met zijn broers Heil en Jan naartoe om materiaal voor een schuilkelder te halen. In de tuin werden een paar halfopen ringen van beton

neergezet en afgedekt met grond. In geval van nood kon het gezin zich hier terugtrekken. Een kist werd getimmerd en ingegraven in de tuin. De meest 'kostbare' en onmisbare zaken werden erin gestopt, deksel dicht en zand erover.

De zwangerschap liep ten einde. Begin oktober kondigde zich de bevalling aan. Buurman Frans Verstappen haastte zich naar het dorp om mevrouw Fransen te gaan halen. Zij had een winkeltje in het dorp maar assisteerde ook bij bevallingen.

Intussen namen de gevechten in hevigheid toe. De kinderen werden naar het schuilkeldertje gedirigeerd. Tiny moest de kleintjes in de gaten houden. Moeder Wies en vader Marinus bleven in huis.

Bij kaarslicht was de bevalling in volle gang. Plotseling werd het huis getroffen door een voltreffer. Een muur tussen de stal en de schuur was stukgeschoten. De brokstukken waren op de kettingen van de koeien gevallen. Deze konden zich nog nauwelijks bewegen. Maar gelukkig hadden ze het overleefd.

Tiny herinnerde zich dat zich een gewonde soldaat voegde bij de kinderen in het schuilkeldertje. Haar oog viel op het pakje sigaretten met een rood lintje rond de verpakking. De soldaat zag haar bewondering voor dit kleinood en drukte het in haar handjes. Tot na de oorlog heeft het pakje op de kast in de kamer gelegen.

Op 3 oktober 1944 werd een gezonde dochter geboren. Dochter Mien en moeder Wies maakten het goed.

Schuilen bij buren Verstappen

Voor een jong gezin met een pas bevallen moeder en een kleine baby was het geen ideale situatie om in een onbeschermd woning te huizen. Het gezin vond daarom onderdak bij de buurman Frans Verstappen (alias Giete Piere Frens). Deze liep met een band om zijn arm. Hij was onbezoldigd veldwachter naast zijn beroep als wegwerker. Frans en zijn vrouw Tonna

hadden een gezin van elf kinderen. De Verstappens hadden een grotere en diepere kelder. De kelder bood onderdak aan beide gezinnen Jacobs en Verstappen maar ook aan enkele anderen.

De gevechten in de omgeving namen verder toe. Vanuit het kelderraampje konden ze de tanks langs zien rijden. In de kelder werd hardop gebeden voor een goede afloop. Maar een 18-jarige jongen (Kessels ?) weigerde mee te doen. "Ik bid nog niet" zei hij. Maar toen er vlak bij een granaat ontplofte was hij degene die het hardst bad van allemaal.

(Foto: gezin van burens Verstappen)

Vanuit een raampje op de eerste verdieping kon Tiny zien hoe het huis van de familie Joosten in brand werd geschoten. Het was een van de eerste huizen in Neerkant die bij de bevrijding verloren ging. Voor de familie Verstappen zou de oorlog een dramatisch einde kennen.

Gevaarlijke tocht naar een nieuwe schuilplaats in het dorp

Ook bij de Verstappens werd het te gevaarlijk. Er moest een nieuw schuiladres gevonden worden.

Het gezin kon terecht bij bakker Broekmans in het centrum. Hier zouden ze verder weg liggen van de vuurlinie.

Te voet met minimale bagage vertrok het gezin richting bakkerij. Pierre zat op de kinderwagen, pa droeg Toos. Annie en Tiny liepen het stuk toen moeder Wies tegen Tiny zei dat ze haar haarkammetje was verloren. Tiny liep een stukje terug om het kammetje te

zoeken. Plotseling een harde knal. Op een tiental meters van Tiny ontplofte een explosief. Wies, geschrokken, riep Tiny snel bij zich. Tiny week niet meer van haar zijde.

In de kelder bij bakkerij Broekmans in Neerkant

Bakkerij Broekmans had een grote kelder. Verschillende gezinnen uit het dorp vonden hier hun toevlucht. De kelder was afgeladen vol. Een 50-tal personen van jong tot oud. Er waren geen sanitaire voorzieningen. Voor het doen van behoeftes werd een emmer doorgegeven.

Van privacy was geen sprake. Broekmans had geregeld dat er een varken geslacht kon worden. Zo gezegd zo gedaan. Een geslacht varken werd op een ladder gespannen en bij de kelder gezet. Tiny herinnert zich een enorme explosie voor de deur van de kelder. De deur vloog omhoog en een enorme blauwe steekvlam drong door de deuropening. Wonder boven wonder raakte niemand gewond. Maar van het varken was nog geen 20 cm meer over.

Evacuatie over Liessel naar Deurne

Op 24 september hadden de Duitsers zich teruggetrokken achter de kanalen. Maar de beschietingen hielden aan. Tot 30 september bleven Duitsers naar Neerkant komen en voerden ze er acties uit.

Op 27 oktober werd door de Duitse bezetter een grootscheepse tegenaanval ingezet. De inwoners van Neerkant worden opgeroepen om te evacueren naar omliggende dorpen in veilig gebied.

Wies en Marinus kozen ervoor om via Liessel naar Deurne te vertrekken.

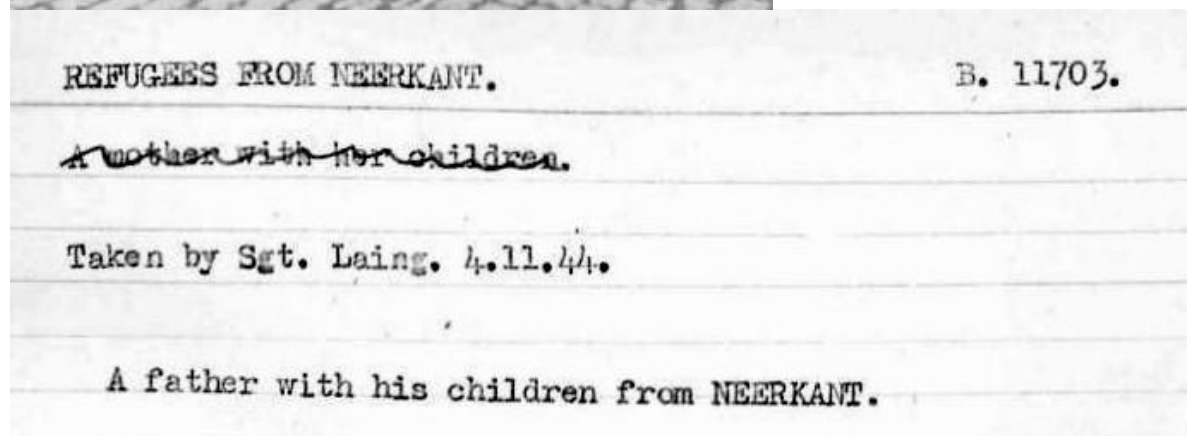
In een lange stoet van wandelaars met handkarren, kruiwagens, wandelwagens en fietsen trok het gezin richting Liessel.

Een van de militairen, waar ze langsliepen, viel op dat de kleine Annie geen schoenen aan had. Hij haastte zich naar haar toe met een

paar schoentjes in zijn hand. Dankbaar werden ze in ontvangst genomen. Alles paste en de tocht kon op schoentjes worden voortgezet.

Bij de winkel van Veldmans in Liessel aangekomen stond een legertruck klaar om het gezin naar Deurne te brengen. Ze mochten instappen maar de kinderwagen moest Wies achterlaten bij Veldmans. Daar was Wies het niet mee eens. "Nee" zei Wies "alles gaat mee of niets". Ze kreeg het voor elkaar. De kinderwagen mocht toch mee.

(Foto: Neerkants gezin komt aan op de markt in Deurne, met registratiekaart)

Op de markt bij de kerk in Deurne stapte het gezin uit. Ze werden geregistreerd en gedirigeerd naar uitspanning de Zwaan. Daar werden ze voorzien van eten en drinken. Tiny herinnert nog dat ze vroeg of ze ook "strieptes" appels hadden waarop moeder haar toesprak "dat mag je niet vragen".

Evacuatieadressen in Deurne en Ommel

In eerste instantie werd het gezin ondergebracht bij de familie van Morsel (Op 't Riet) in Deurne. Maar ze hadden het er niet breed. Marinus hielp mee op het land in de hoop dat Wies en de kinderen het wat beter zouden krijgen. Het viel echter allemaal niet mee. Marinus besloot om door de linies naar Neerkant terug te lopen. Thuis aangekomen spande hij samen met buurman Frans Verstappen zijn paard in. En reed met paard en platte kar terug naar Deurne.

Met paard en wagen vertrok het gezin naar Ommel. Daar kregen ze onderdak bij Janus Kanters en zijn vrouw. Het echtpaar Kanters had geen kinderen. Marinus was er vóór zijn huwelijk in de kost geweest. Waarschijnlijk samen met zijn broer Corneel. Want ook Corneel had hier zijn toevlucht gezocht samen met zijn vrouw en 6 kinderen. Het gezin voelde zich welkom bij Janus en zijn vrouw.

Wat gebeurde er ondertussen in Neerkant

Van 1 oktober tot 26 oktober bleef Neerkant in geallieerde handen.

Om de druk op de gevechtshandeling in Zeeland weg te nemen startten de Duitsers op 27 oktober een groot tegenoffensief. Het was de bedoeling om grote aantallen geallieerde troepen te verleiden naar deze regio te trekken. Voor de geallieerden kwam de heftigheid hiervan als een grote verrassing. De Amerikanen worden na hevige gevechten teruggedrongen richting Asten en Heusden. Van daaruit worden Meijel en Neerkant door artillerie onder vuur genomen.

(Foto: zware howitzers vuren richting Meijel en Neerkant)

Op 29 oktober is Neerkant weer compleet in Duitse handen.

Op 1 november kreeg een Duitse munitietank een voltreffer waarbij de kerk in het centrum van Neerkant en de omgeving werden verwoest.

(Foto: kerk van Neerkant in puin)

Op 3 november starten Britse en Schotse bataljons een tegenaanval in een poging om een doorgang te creëren door de mijnevelden op de Schelm en Schans. De aanval mislukt en er worden verliezen geleden. Op 5 november wordt een nieuwe poging gedaan. Rond Schans

wordt zwaar gevochten. Beide partijen leiden zware verliezen. Tussen 2 en 5 november gaan 36 tanks verloren en sneuvelen ca 50 man.

Pas op 12 november krijgen de Duitsers bevel om zich terug te trekken. Het 8th Battalion Royal Scots neemt Schans in. Maar het gevaar blijft voelbaar.

Op 17 november wordt Meijel nog geëvacueerd i.v.m dreigende oorlogshandelingen.

Op 22 november is het gevaar geweken en mogen de mensen weer naar huis terugkeren.

(Foto: Royal Scots bij Moostdijk)

(Foto: Royal Scotts)

Weer thuis

Na zes weken kwam het gezin weer thuis. Ze telden hun zegeningen. Iedereen van het gezin en de familie had de oorlog overleefd. De boerderij stond er nog maar was flink beschoten.. Mogelijk heeft een mijneveld bij de boerderij grotere gevechtsschade voorkomen.

Binnen de boerderij was het een grote chaos. Militairen hadden de woning behoorlijk uitgewoond. Het was er zo smerig dat Wies en Marinus besloten om de eerste tijd het grote kippenhok als woning te gebruiken. Er werd stro over de grond gespreid en afgedekt met lakens en dekens. Zo kon er geslapen worden.

Bij de burens Verstappen was de situatie niet veel beter. Ook zij mengden zich in het kippenhok bij de familie Jacobs. Het was er dus "gezellig" druk.

Rond de woning bleef het gevaarlijk. Zeker voor kleine kinderen. Grote stukken waren afgezet met linten. Het gebied lag nog vol mijnen en achtergebleven munitie.

Bij de kist met “kostbaarheden” die bij aanvang van de oorlog in de tuin was begraven was een granaat ontploft. De krater had een deel van de kist bloot gelegd. Maar de

“kostbaarheden” waren, tot opluchting van Marinus, onbeschadigd gebleven.

Tiny herinnert zich de tanks die naast het huis in het “spurrieveld” stonden. De soldaten deelden aan de kinderen chocolade (foto links), biscuits en kauwgum uit.

Bij de betonfabriek verlootten de soldaten een groot wit brood. Ook de kleine Tiny mengde zich in de loterij. Maar het was de dochter van Sonnemans die met de prijs ging strijken.

Buurman Frans Verstappen komt om het leven

Overal in het dorp was munitie achtergebleven en waren mijnen gelegd. Omdat er nog geen ploegen van mijnopruimers waren hadden Frans Verstappen als onbezoldigd veldwachter en veldwachter Joosten uit Helenaveen een spoedcursus gekregen om landmijnen onschadelijk te maken.

Op 6 april werd Frans opgeroepen om een landmijn op de akker van Engel Cunnen op ‘t Heittrak onschadelijk te maken. Zijn vrouw had nog tegen hem geroepen “Frens doe ‘t toch niet”. Maar plichtsgetrouw als hij was baande Frans zich een weg richting ‘t Heittrak.

Daar ging het vreselijk mis.

Tiny Jacobs herinnert zich dat ze buiten aan het spelen was. Ze hoorde een harde knal en zag in de verte een grote rookpluim omhoog komen. Buurvrouw Verstappen kwam verschrikt naar buiten en riep; “Als dat ons vader mér niet is”. Frans was op slag dood.

Waarschijnlijk was de mijn voorzien van een boobytrap. Een type dat juist afgaat als de mijn op de aangeleerde manier onschadelijk wordt gemaakt.

Uiteindelijk zouden 13 burgers uit Neerkant omkomen door ongelukken met landmijnen en 7 burgers uit Neerkant door ander oorlogsgeweld.

Jaren na de oorlog

De mijnevelden in het gebied bij de boerderij werden geruimd. Hierbij werden ook gedetineerde SS'ers uit kamp Vught ingezet. Zij konden zich als vrijwilliger hiervoor opgeven en werden na een korte opleiding onder bewaking de velden ingestuurd. Op een gegeven moment waren de mijnen ontmanteld. Maar het bleef opletten. Dat merkte Marinus toen hij eens met Tiny en Annie aan het wandelen was in de Peel. De kinderen achterop. Toen Marinus na een poosje omkeek zag hij dat het meisje op de grond geknield aan het rommelen waren. Hij schrok toen hij zag dat Tiny en Annie een oude mijn aan het openpeuteren waren en er van alles uit trokken. Gelukkig was de mijn al eerder onklaar gemaakt. Na een standje van vader en hevig geschrokken vervolgden ze hun weg. Tiny ging weer naar school. Ze herinnert zich dat één keer per week een vrachtwagen langs school kwam. Alle schoolkinderen kregen dan een sinaasappel. Tiny nam deze dan mee naar huis en gaf deze braaf aan moeder Wies. "Die is voor kleine Mientje" zei ze dan. Overall was gebrek aan. Met rantsoenbonnen uit de oorlogsjaren kon nog geruime tijd worden afgerekend. Tot uit Helmond kwamen mensen producten kopen bij de boerderij. In eerste instantie was Marinus blij dat de boerderij nog overeind was gebleven. Dat veranderde toen hij hoorde dat ome Tinus Verdeuzeldonk voor slechts f 3.400 weer een gloednieuwe luxe boerderij had laten bouwen. Hij heeft nog vaak verzucht "was de boel maar tot op de grond afgebrand"

In de jaren na de oorlog werd het gezin nog uitgebreid met Wiel (1946), Lies (1948) en Jan (1950)

Foto 1952: v.l.n.r. bovenste rij, Pierre, Tiny, Toos, Annie, Mien, onderste rij, Lies, Marinus Wies, Jan en Wiel

Bronnen:

- Herinneringen Tiny Jacobs en familieoverleveringen
- Stichting Oorlogsslachtoffers
- Mario Vink-Jacobs, genealogie familie Jacobs
- Foto's familiearchief
- Death Valley De Peel, Piet Snijders
- Swifter than Eagles, Adam Sprot
- BHIC, de jonge en veelbewogen geschiedenis van Neerkant
- Neerkants Historisch Erfgoed, "de ziel van Neerkant"
- Bevrijding Neerkant, Jurgen Beekers
- Wikipedia, Neerkant